

Inledning

Manuel Castells, vars forskning utgör ett löpande tema i Retfærd under 2001, besökte under våren ett evenemang kallat UmeåForums IT-dagar i Sverige. Den erkände sociologen höll en föreläsning och deltog i en efterföljande diskussion med bland annat en av det här numrets artikelförfattare – Håkan Hydén, professor i rättssociologi. Castells som kommit att bli en av de stora tänkarna kring den nya informationsteknologins samhälleliga effekter deltog, som för att demonstrera sin sak, över en videolänk. Han satt i sitt hemuniversitet Berkeley, Kalifornien på förmiddagen, och i Umeå satt övriga diskussionsdeltagare samt en kvällspublic om ca 500 personer. De fick höra Castells beskriva ett framväxande nätverkssamhälle där stater, olika organisationer, till och med medier får mindre möjlighet att styra utvecklingen. De nya strukturerna skapar oanade möjligheter för ett otal självständiga nätverk, sociala grupperingar och gräsrotsrörelser att bygga egna identiteter och att nå ut med sina tankar och idéer. Samtidigt betonar Castells vikten av att internationella integrationsprojekt likt EU får fortsätta att utvecklas. I en text skriven på uppdrag av det portugisiska ordförandeskapet i EU: *Att bygga en europeisk identitet* (publicerad ibland annat Ord & Bild nr.6. 2000) har han uttalat att ett bakslag för den europeiska integrationsprocessen skulle få tragiska följder. Enligt Castells befinner vi oss så långt inne i den europeiska integra-

tionsprocessen, att det överhuvudtaget inte skulle vara möjligt att vända utvecklingen – åtminstone inte utan katastrofala konsekvenser för Europas ekonomier och för världsekonomin som helhet.

Den framväxande informationsteknologin tillhandahåller verktyg åt olika mer eller mindre autonoma grupperingar att organisera och samordna sina insatser – vilket i sin tur synliggör den av Castells påpekade bristen på en europeisk gemensam identitet. Internationella protestaktioner organiseras med stöd av inte minst Internet. Resultatet har, under året, kunnat avläsas i medias rapportering från våldet och de massiva polisiära insatserna vid bland annat EU-toppmöten i Nice och Göteborg. I de omfattande och våldsamma protestaktionernas svallvågor har man diskuterat hur liknande situationer kan undvikas i framtiden. Många av de europeiska idéerna om lösningar har gått ut på att utöka rättssystemets kontrollapparat i form av gemensamma register över demonstranter, möjligheter att stoppa demonstranter vid nationella gränserna samt utökade polisiära befogenheter. Castells menar i stället att lösningen ligger i att bygga en gemensam metod mot utvecklandet av en europeisk identitet. Det är på de nya värderingarnas fält som man kan finna fröna till en sådan. Förutom den politiska demokratins värden menar Castells att han empiriskt kunnat visa hur det existerar ett antal värden kring vilka

det skulle kunna utvecklas ett brett samförstånd. Det handlar om gemensamma uppfattningar om behovet av generellt socialt skydd vad gäller livsvillkor och levnadsstandard; social solidaritet; stabil sysselsättning; arbetsrättslagstiftning; universella mänskliga rättigheter; ansvar för fattiga människor världen över; utvidgning av demokratin till regional och lokal nivå, med en ny tonvikt på medborgaraktivitet, skydd för historiskt rotade kulturer; jämställdhet mellan könen.

Artikelserien i Retfærd, runt Castells forskning och dess betydelse för rätten och rättsvetenskapen, inleddes i förra numret genom artiklar av Jonas Ebbesson, docent i miljö rätt, Stockholm och Karin Wider-

berg, professorn i sociologi, Oslo. I det här numret behandlar Hydén Castells och *förebådandet av en ny rättskultur*. Hydén argumenterar bland annat för behovet av att sätta Castells beskrivning av samhällsutvecklingen i ett större historiskt sammanhang – en uppfattning som Castells gav sitt stöd under diskussionerna vid Umeå-Forums IT-dagar. Mot bakgrund av en historisk beskrivning menar Hydén att den av Castells identifierade framväxten av ett nytt samhälle ställer stora krav på rättsvetenskapen. Dessa krav hänger bland annat samman med frågan om att få gamla rättsregler att harmonisera med nya normer.

Måns Svensson